

Noč naj ima svojo moč

V članku teče beseda o vplivu nočne zatemnitve na zdravje ljudi in naravno okolje.

Noč je v zadnjih letih začela izgubljati svojo pregovorno moč – vidne posledice so v slabši vidljivosti nočnega neba. A našemu zdravju in okolju so veliko bolj škodljive »nevidne« posledice svetlobnega onesnaževanja, zato je dobro, da tudi nanje opozorimo.

Tema in človekovo zdravje

Prvi tak »nevidni zajedavec« je cestna razsvetljava, ki v nočnem času neprekinjeno razsvetljuje naša naselja ter tako ogroža naše zdravje. Nočna tema je namreč izredno pomembna, saj se le tedaj v našem telesu tvori hormon melatonin – eden ključnih hormonov za naše zdravje. Melatonin nadzira dnevni ritem drugih hormonov, spanje, imunski sistem in miselne funkcije možganov, istočasno pa je tudi pomemben antioksidant. Posledice njegovega pomanjkanja so porast obolenj za nekaterimi vrstami raka, glavobol, stres in izčrpanost, psihične motnje, depresivna stanja, povišan krvni tlak ... Če v nočnem času izpostavimo svoje telo umetni svetlobi, rušimo njegov bioritem in prekinemo tvorbo zaščitnega hormona.

Zmeda in škoda zaradi cestne razsvetljave v naravnem okolju

Stalna osvetlitev naselij v nočnem času močno škoduje tudi naravnemu okolju, posebno živalim in tudi rastlinam. Pri prvih umetna nočna svetloba povzroča izgubo orientacije, posledično pa negativne spremembe v hranjenju, migracijah in razmnoževanju. Tisti, ki jih te posledice prizadenejo, so predvsem nočno aktivne živali, kot so metulji, hrošči, večina žuželk, pa tudi želve. Posledično se vse bolj

zmanjšuje število žuželk, pa tudi mnogih ptic, ki se prehranjujejo z njimi. Vsako leto na svetu izumre najmanj 10 000 živalskih in rastlinskih vrst, do leta 2100 pa naj bi jih kar dve tretjini. Eden izmed zelo pomembnih zunanjih vzrokov za to je tudi svetlobno onesnaževanje.

Podobne anomalije zasledimo tudi pri rastlinah. Umetna svetloba, na primer, povzroči, da na osvetljenem delu listavca listi pozimi ne odpadejo, drevo pa posledično zmrzne.

Noč brez zvezd?

Prvi, ki so na problem svetlobnega onesnaževanja opozorili, so bili astronomi, ki so opazili, da sij zvezd blede. »Okrađe« nas za pogled na kakšnih 1500 od približno 2000 zvezd, mlečno cesto,

zvezdne utrinke ipd. Lepota in romantika zvezdnega neba pa je kulturna in naravna dediščina vseh nas, njegovo opazovanje ter doživljanje pa pravica vsakega posameznika.

Ekologija je ekonomija

Zmanjševanje svetlobnega onesnaževanja prinaša tudi znatne ekonomske učinke v obliki prihrankov energije. Vprašanje »Zakaj vso noč osvetljevati prazne ulice?« so si zastavili že mnogi, rezultat pa so odločitve, da se v nočnem času jakost cestne razsvetljave bistveno zmanjša oziroma se le-ta za nekaj ur celo popolnoma ugasne. Tako so že ovite v popolno nočno temo številne vasi v Nemčiji, Avstriji, Lihtenštajnu, Švici ter še v mnogih drugih državah, pa tudi pri nas so se zanjo že odločile nekatere

občine. Prihranki električne energije ob teh odločitvah so znatni, na evropski ravni okoli 2 milijardi evrov letno, v Sloveniji pa vsaj 10 milijonov evrov.

Ob odločitvi za zmanjšanje osvetlitve naselij v nočnem se porajajo še nekatera druga vprašanja, ki jih je prav tako treba pojasniti.

Ali poraste kriminaliteta?

Mnogim ljudem pomeni več svetlobe ponoči tudi večjo varnost. A najnovejše raziskave, opravljene ob zmanjševanju nočne osvetlitve, so pokazale največjo rast kriminala v mestih z najvišjo stopnjo svetlobnega onesnaževanja. Širše znano je tudi, da »sodobni« vlomilci najpogosteje praznijo izbrane hiše podnevi na osnovi opazovanja ustaljenih navad njenih stanovalcev.

Kaj pa varnost v prometu?

Če govorimo o varnosti motornih vozil, analize porasta nesreč ne zaznajo, saj so motorna vozila svetlobno neodvisna, v nočnem času pa vozilo iz nasprotne smeri opaziš prej v temi kakor na osvetljenem, posebno slabo osvetljenem vozišču. Raziskave iz Nemčije, ki je od nas pol manj osvetljena država, izkazujejo pol manjše število mrtvih v prometnih nesrečah (merjeno na milijon prebivalcev). Javna razsvetljava je bila razvita predvsem za pešce. In teh je v poznih nočnih in posebno zgodnjih jutranjih urah po številnih ulicah, posebno pa v vaseh in spalnih naseljih, le za vzorec oziroma jih sploh ni.

Še nasvet: Če vas korak zanese v svetlobno neonesnaženo okolje, ugasnite vsaj za trenutek vse luči in začutili boste božajoč učinek popolne teme – tj. kot bi telo začutilo njen blagodejen učinek.

Irena Hlede

Če bomo s svetlobnim onesnaženjem nadaljevali z dosedanjim tempom, se leta 2050 v slovenskih mestih ne bo videla niti ena sama zvezda. (Povzeto po Modro nebo)

